

VIGYÁZAT: GYEREKFILM!

Gyerekkoromban sohasem értettem, miért a halottakat sajnálják az emberek, miért nem az élőket, akikre még annyi baj leselkedik, többek között a halál is. Ugyanígy töprengtem azon is: a betegekkel miért bánnak jobban, mint az egészségesekkel, hiszen az egészségesek sokkal többen vannak és azért lesznek betegek, mert nem bánnak velük elég gyöngéden. Ezeket a gyermekteleg dilemmákat azóta már kinőttem, azon azonban még ma is eltűnődöm néha, miért csinálnak olyan nagy kedvvel filmet nándikét nembeli züllött ifjúságról és miért nem adnak képet azokról, akik még nem züllöttek el, csak az ilyen témájú moralista filmekből kapnak kedvet rá.

Agyúval verébre?

Mindez a most látott *Berlin Schönhauser sarak* című új német film-mel kapcsolatban jutott eszembe. Aki látta a filmet, joggal kérdezheti, érdemes-e papírt pazarolni ennek a minden ízében tehetségtelen filmnek a bírálatára, nem volna-e jobb gyorsan elfelejteni. De valóban agyúval verébre puffogtatok-e? Azt hiszem, mégsem. Mert ez a *Berlin Schönhauser sarak* olyan jellegzetes darabja, minden jószándéka ellenére már-már karikatúrája annak a

bűnöző gyerekekről szóló film-zuhatagnak, amelyet ideje volna végre közelebbről megvizsgálni. Rossz párlata ez a film mindannak, amit a zseniális *Fiúk a rács mögött*-től az *Özönvíz előtt*-ig a *Valahol Európában*-tól a *Barska utcai ötök*-ig, a *Két vallomástól* az *Olmer bűné*-ig csináltak szerzte a világon. Van ebben lófarkos frizurájú kislány, aki kikapós mamájának pél-



dájából tanúlva a film végére teherbe esik. Van gyerek, akit ver részeges mostohaapja és a végén mérget iszik. Van göndör hajú, vékony ajkú únigyerek, akit odahaza szerfölött elkényeztetnek és végül saját szüleire is fegyvert fog. Van tétova munkásfiú, akiben benne rejlik a becsületes mag, de az illetékesek ezt elmulasztják kibányászni. Van szerellem, halál, rablás, rock and roll és minden egyéb züllés a legfelső fokozaton. De mindez együtt mégis olyan mérhetetlenül

másodlagos és unalmas, hogy az emberben akaratlanul is felmerül a kérdés, mi az a belső kényszer, amely a film különben neves alkotóművészeit annyi más hasonló film után-alkotásra késztet.

Gyerek, kutya, foka ...

Kedves tanárom, Radványi Géza mondta nekünk egyik első főiskolás óráján, bevezetvén minket a szakma titkaiba: Idefigyeljétek fiúk, ha már semmi sem jut az eszetekbe, gyerek, kutya, foka: filmen mindig jó. Ezt tréfásan mondta, de komolyan gondolta. Egy év múlva megcsinálta világsikert aratott filmjét: a *Valahol Európában*-t. Néhány esztendő után pár fiatal társammal együtt szintén belevágtuk fejszénket ebbe a tematikába, de mivel a züllésben otthonosak voltunk, viszont a moralizálásban még meglehetősen zöldfülűek, a film nagy vihart kavart még a bemutató előtt elvetélt.

Ebben a filmben, mint annyi más hasonlóban, a megbírált züllött fiatalok élete sokkal érdekesebb, izgalmasabb és mondjuk ki, vonzóbb volt, mint azoké, akiket szembe akartunk állítani velük. Hiába: a tételt nem tudtuk életre kelteni, képtelenek voltunk művészien ábrázolni pozitív ellenpontot állítani

és ezért a film végkifejlete konstruált és hazug lett. Nem összehasonlíthatni akarom, de Radványi különben eredeti, izgalmas hangvétele ott válik konstruálttá és giccsessé, amikor a realizmust valami édeskés, általános moralizálgatás váltja föl.

De visszatérve a mi filmünkre, a történet maga, bármilyen zagva is volt, a gyerekek természetesen lényükkel, eredetiségükkel még a kiagyalt történeten átsütve is a valóságot szuggesztálták. Ez is Radványi tréfás tételét igazolta. Valóban: minden kommerciális siker-szempontra túl, a gyerekek világa még a legprimitívebb tárlásban is, részleteiben meghatározható és megkapó tud lenni. De épp ez az egyik gyökere annak, hogy olyan sokan élnek vissza vele. A hamvasság és romlottság összegyúrva, a babájával játszó, anyafalarcú kis leány-anya, az iskolát bliccelő kis gyilkos, hozzájuk számítva a realizmusság környezetet, megborzolja az emberek képzeletét és fölöttébb hasonlít a valósághoz. Erről tanúskodik az újságokban megjelenő sok obligát riport, erről a tematikáról. Ez a regényes valóság-pótanyag nem jó alkalom-e a tényleges konfliktusok elkerülésére, amikor a kevésbé találatkény újságíró még a társadalmi purifikátor pózában is tetszeleghet?

Lelkiismeretfurdalás futószalagon

A kedves szülők is megkapják a magukét ezekben a filmekben,

mindenért ők a felelősök. És ebben sok is az igazság. De az összefüggés, amit ez a *Berlin Schönhauser sarok* megmutat, mégis leegyszerűsített, primitív, csak a felnőttek hiszik el. Az az apa tehát, aki nem vedeli az italt és nem veri gyerekeit, az az anya, aki nem szeretkezik serdülő lánya szemeláltára, ezek szerint a filmek szerint már megtette kötelességét. A fiatalok a megmondható, hogy az érintkezés a felnőttek és a gyerekek világa között sokkal árnyaltabb, finomabb, bonyolultabb. A



gyerekeknek, kamaszoknak megvan a saját jellemük, saját világuk és ezt bizony nem is olyan könnyű ábrázolni. Sokkal könnyebb egy publicisztikai huszárvágással a lélektan helyett a társadalomra mennydörögni. A felnőttek pedig hazamenve a moziból, nyugodt lelkiismerettel élnek tovább, hiszen ők nem is olyan elvetemültek, mint filmbeli hasonmásaik és különben is az élet sokkal kevésbé romantikus dolog, mint a művészet.

Hogyan tovább?

Mondják, valahol Dél-Amerikában egy hevesebb temporentumú néző a harmadik ilyen gyerekfilm nézésekor belelőtt a vászonba. Nálunk nem ilyen veszélyes a helyzet. Csak az elmúlt évben mi magyarok három filmet csináltunk, amely többé-kevésbé ezzel a tematikával foglalkozik. És azt is hozzá kell még tenni, hogy mind a három filmben vannak emlékezetes írói és rendezői megoldások, amelyek kifejtése persze nem ennek a cikknek a szándéka. De hogyan tovább? Folytassuk-e az eddigi utat, az előre megfontolt szándékkal való moralizálást egy megkonstruált történet keretében, vagy próbáljuk feltárni a gyerekek immanens belső világát, a jellemük diktálta konfliktusokat. Én az utóbbihoz vonzodom. Ne hársítsunk minden felelősséget a felnőttekre, de próbáljuk meg minden felnőttködő nagyképűség helyett feltárni a fiatalok lelkét, jellemét, ezt a csodálatos, belső törvényekkel mozgó, meglepetésekkel teli, érzékeny és felderítetlen világot, amely persze nem független a felnőttek életétől, a társadalmi mozgástól, de nem is gépies függvénye ennek. Ne problémákat filmesítsünk, hanem témákat, ne a valósághoz hasonlítót, de azért romantikus pótanyagot, hanem realizmust és költészetet, költészetet, költészetet... Igy lehet egyszerre szeretni a filmet és az ifjúságot.

BACSO PÉTER